

Nr 64

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 9 juni 1967 (nr 537) angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag.

Genom en den 10 november 1967 dagtecknad proposition, nr 172, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och protokoll hållet i lagrådet, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 9 juni 1967 (nr 537) angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag

Härigenom förordnas, att lagen den 9 juni 1967 angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)¹

(Föreslagen lydelse)

72 §.

2 mom. Vid tillämpning ————— mot totalförlust.

Har för ————— bland skulderna.

Belopp, som upptagits under rubriken Avsatt till pensioner, räknas icke heller som skuld i den mån det överstiger det belopp, under vilket posten jämlikt 7 § första stycket lagen den 9 juni 1967 (nr 531) om tryggande

Belopp, som upptagits under rubriken Avsatt till pensioner, räknas icke heller som skuld i den mån det överstiger det belopp, under vilket posten jämlikt 7 § första stycket lagen den 9 juni 1967 (nr 531) om tryggande

¹ Härmed avses lydelsen enligt 1967:537, som träder i kraft den 1 mars 1968.

(Gällande lydelse)

av pensionsutfästelse m. m. icke får nedbringas.

(Föreslagen lydelse)

av pensionsutfästelse m. m. icke får nedbringas, eller i den mån det täcks av kreditförsäkring hos svensk försäkringsanstalt eller utländsk försäkringsanstalt som har rätt att driva försäkringsrörelse här i riket.

Där förskott ————— är tillverkat.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt bestämmelser i aktiebolagslagen är aktiebolag skyldigt att avsätta viss del av sin vinst till reservfond eller skuldregleringsfond, när bolagets skulder överstiger summan av aktiekapitalet och de bägge fonderna. I propositionen föreslås att bolaget vid tillämpningen av dessa bestämmelser inte behöver räkna in bland skulderna belopp, som redovisas i balansräkningen under rubriken Avsatt till pensioner, i den mån beloppet täcks av kreditförsäkring.

Inledning

Aktiebolag är skyldigt att avsätta viss del av årsvinsten till en reservfond. Avsättningsskyldigheten består tills fonden motsvarar minst en femtedel av aktiekapitalet. Även därefter måste bolaget under vissa förutsättningar reservera en del av årsvinsten till reservfonden eller en särskild skuldregleringsfond. Denna skyldighet är beroende av förhållandet mellan bolagets skulder, å ena sidan, och summan av aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfonden, å andra sidan. Närmare bestämmelser härom finns i 72 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag.

I skrivelse den 6 april 1965 har Sveriges industriförbund hemställt om vissa ändringar i aktiebolagslagen. I framställningen har förbundet bl. a. kritiserat lagens bestämmelser om reservfond och skuldregleringsfond och därvid framhållit bl. a., att det synes omotiverat att skulder till pensionsstiftelser, som avser kreditförsäkrade pensionsåtaganden, skall behöva beaktas vid tillämpningen av dessa bestämmelser.

Aktiebolagslagstiftningen överses f. n. av särskild sakkunnig, som bedriver sitt arbete i nordiskt samarbete (aktiebolagsutredningen; sakkunnig professor emeritus Håkan Nial; direktiv se 1961 års riksdagsberättelse I Ju 39). Innan resultatet av utredningsarbetet föreligger, bör inte några mer betydande ändringar genomföras i den svenska aktiebolagslagstiftningen. Den rättsliga behandlingen av aktiebolags pensionsskulder aktualiseras emel-

lertid genom den av årets riksdag antagna lagen den 9 juni 1967 (nr 531) om tryggande av pensionsutfästelse m. m., vilken träder i kraft den 1 mars 1968 (prop. 1967: 83, L'U 38, rskr 292). Inom justitiedepartementet har därför upprättats en promemoria med förslag till särskilda regler rörande tillämpningen av fonderingsbestämmelserna i aktiebolagslagen i fråga om pensionsskulder (Stencil Ju 1967: 3).

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av bankinspektionen, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, aktiebolagsutredningen, Sveriges advokatsamfund, Föreningen auktoriserade revisorer, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Svensk industriförening, Svenska företagares riksförbund, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Sveriges akademikers centralorganisation (SACO). Kommerskollegium har bifogat yttranden från samtliga handelskamrar utom Smålands och Blekinge handelskammare. Svenska bankföreningen, Sveriges industriförbund, Svenska arbetsgivareföreningen samt Stockholms och Gotlands handelskamrar har avgett gemensamt yttrande genom särskilda delegerade.

Rörande gällande bestämmelser, framställningen från Sveriges industriförbund, innehållet i departementspromemorian och remissyttrandena däröver torde utskottet få hänvisa till propositionen sid. 4—15.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, följande.

Bestämmelserna i 72 § aktiebolagslagen innebär att viss del av aktiebolags vinst skall avsättas till reservfond eller skuldregleringsfond och att rätten till vinstutdelning är begränsad, när bolagets skulder överstiger summan av aktiekapitalet och de bägge fonderna. Syftet med dessa regler är att åstadkomma konsolidering av företagen. Att så sker ligger inte bara i aktieägares och borgenärs intresse utan är också av vikt från allmän synpunkt. Utformningen av bestämmelserna har emellertid kritiserats från näringslivets sida alltsedan reglerna kom till. Det har därvid gjorts gällande att bestämmelserna kan motverka sitt syfte genom att försvåra konsolidering i andra och lämpligare former än dem lagen anvisar och att reglerna drabbar företagen mycket ojämnt. Denna kritik kommer också till uttryck i den nu aktuella framställningen från industriförbundet.

Innan resultatet av pågående utredningsarbete på aktiebolagsrättens område föreligger är jag, som jag nämnde inledningsvis, inte beredd att över-

våga några mera betydande ändringar i aktiebolagslagen. Den i industriförbundets framställning berörda frågan om behandlingen av pensions-skuld vid tillämpning av reglerna i 72 § aktiebolagslagen har emellertid fått särskild aktualitet genom den av årets riksdag antagna nya lagstiftningen om tryggande av pensionsutfästelse m. m. Det synes därför lämpligt att denna begränsade fråga nu tas upp till behandling, så att en lagändring kan träda i kraft samtidigt med nyssnämnda lagstiftning, dvs. den 1 mars 1968.

Enligt den nya pensionsutfästelselagen skall vissa arbetsgivare, däribland aktiebolag, kunna trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagaras efterlevande genom att redovisa pensionsskulden i en särskild spärrad skuldpost i balansräkningen, benämnd Avsatt till pensioner. Denna ordning skall ersätta det hittills tillämpade systemet med s. k. reversstiftelser, vilket innebär att arbetsgivaren kan trygga pensionsskuld genom att överlämna revers på skuldbeloppet till en särskilt inrättad stiftelse. Systemet med redovisning av pensionsskuld under rubriken Avsatt till pensioner innebär, liksom nuvarande ordning med reversstiftelse, att pensionsskulden tas upp bland skulderna i arbetsgivarens balansräkning. Härav följer att den skall beaktas vid tillämpningen av fonderingsreglerna i 72 § aktiebolagslagen. I den departementspromemoria som upprättats med anledning av industriförbundets framställning föreslås, att vid tillämpningen av dessa bestämmelser hänsyn inte skall tas till pensionsskuld under rubriken Avsatt till pensioner i den mån pensionsskulden täcks av kreditförsäkring. Förslaget har mottagits mycket positivt vid remissbehandlingen. Bara en remissinstans, bankinspektionen, har avstyrkt det.

De överenskommelser, s. k. allmänna pensionsplaner, som under senare år träffats på den privata arbetsmarknaden medger, att pensionsutfästelse tryggas genom att arbetsgivaren utfärdar revers på skuldbeloppet till pensionsstiftelse. Som ytterligare förutsättning gäller dock att utfästelsen skall vara kreditförsäkrad i ett särskilt försäkringsbolag, FPG. Samma krav på kreditförsäkring kan förutsättas komma att gälla för arbetsgivare som framdeles tillämpar systemet med särskild redovisning av pensionsskulden under rubriken Avsatt till pensioner. De allmänna pensionsplanerna medför, att bl. a. aktiebolagens pensionsskulder, som redan uppgår till betydande belopp, kommer att stiga snabbt under en följd av år. En reform i enlighet med promemorieförslaget skulle därför få stor praktisk betydelse för bolagen och avsevärt öka deras frihet vid valet av metod för konsolidering.

FPG-försäkringen innebär, att försäkringsbolaget garanterar att arbetsgivarens pensionsutfästelser kommer att infrias. Från de pensionsberättigades synpunkt finns därför inte något behov av regler som ålägger arbetsgivaren att stärka sin ställning genom fondavsättningar. De i ärendet hörda tjänstemannaorganisationerna har också godtagit förslaget.

Genom försäkringen befrias emellertid arbetsgivaren inte från det primära betalningsansvaret för sina pensionsutfästelser. Dessa utgör således en verklig belastning på hans förmögenhet. Som skäl för förslaget att pensionsskulden likväl inte skall behöva beaktas vid tillämpningen av reglerna om fonderingsskyldighet och utdelningsbegränsning har i promemorian åberopats den solvensgranskning som sker hos FPG. Innan FPG tillåter ett företag att teckna försäkring görs nämligen en noggrann undersökning av företagets solvens. Även därefter följer FPG noga företagets ekonomiska utveckling. Försäkringsavtalet kan när som helst sägas upp, om försäkringstagaren inte längre anses god för sina utfästelser. Det sagda innebär enligt promemorian en viss garanti för att ett företag som har tillåtits att teckna försäkring hos FPG är så solvent att man inte skall behöva ålägga det att stärka sin ställning genom särskilda fondavsättningar. Denna bedömning godtas inte av bankinspektionen. Den omständigheten att ett företags ekonomiska ställning ansetts tillåta ett försäkringsåtagande av åsyftat slag är enligt inspektionens mening inte tillräckligt skäl för att helt bortse från pensionsskulden vid tillämpningen av reglerna i 72 § aktiebolagslagen.

Enligt min mening måste emellertid FPG:s granskning anses innebära ett betydande mått av säkerhet för att de bolag som tillåts teckna kreditförsäkring är väl konsoliderade. Vad inspektionen anfört bör därför inte hindra att den önskade ändringen genomförs i avvaktan på en allmän översyn av hithörande bestämmelser i aktiebolagslagen. Jag förordar sålunda att promemorieförslaget läggs till grund för lagstiftning. Däremot är jag inte beredd att nu tillstyrka att reformen i enlighet med vad som har anlytts i ett par remissyttranden vidgas till att avse också vissa icke kreditförsäkrade pensionsskulder och skulder på grund av återlån från s. k. realstiftelse.

När det gäller ändringsförslagets närmare utformning är att märka att FPG f. n. är det enda bolag som meddelar kreditförsäkring för pensionsutfästelser. Undantagsregeln bör emellertid i enlighet med promemorieförslaget utformas så att den blir tillämplig även om sådan kreditförsäkring i framtiden meddelas av annan svensk försäkringsanstalt eller av utländsk försäkringsanstalt, som har rätt att driva försäkringsrörelse i Sverige. Även i övrigt kan jag ansluta mig till promemorians förslag. Jag vill understryka att det, för att undantagsregeln skall bli tillämplig, krävs att försäkringsbolaget har åtagit sig att vid arbetsgivarens insolvens i förhållande till den pensionsberättigade svara för hela den upplupna delen av den utfästa pensionen.

Som jag tidigare har antytt bör den föreslagna lagändringen träda i kraft den 1 mars 1968. Den synes böra ges formen av en ändring i den lag om ändring i aktiebolagslagen som har antagits av vårriksdagen.

Den av en remissinstans väckta frågan om sådan ändring i gällande

skatteregler att aktiebolags fondavsättningar kan ske med obeskattade vinstmedel går utöver ramen för den reform som nu är aktuell. I samråd med chefen för finansdepartementet föreslår jag att den inte tas upp i detta sammanhang.

Lagrådet

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får därför hemställa,

att förevarande proposition, nr 172, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 29 november 1967

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Erik Svedberg (s), Arvidson (h), Ernulf (fp), fru Lindström (s), herrar Svanström (cp), Schött (h) och fru Lilly Ohlsson (s);

från andra kammaren: fru Gärde Widemar (fp), fru Johansson (s), herr Ekström i Björkvik (s), fru Löfqvist (s), fröken Bergegren (s), herrar Keijer (fp), Larsson i Norderön (cp) och Fridolfsson i Stockholm (h).